SİİRT ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

CİLT 3 • SAYI: 1 • 2016

SAHİBİ/ OWNER: Siirt üniversitesi İlahiyat Fakültesi Adına
Prof. Dr. Cemalettin ERDEMCİ (Dekan)

EDİTÖR/ EDITOR: Yrd. Doç. Dr. Necati SÜMER

EDİTÖR YARDIMCILARI: Yrd. Doç. Dr. Vedat TEZCAN
Ar. Gör. Ahmet AKTAŞ
Ar. Gör. Yakup ÖZKAN

YAYIN KURULU/ EDITORIAL BOARD: Prof. Dr. İhsan SÜREYYA SIRMA
Prof. Dr. Cemalettin ERDEMCİ
Prof. Dr. Gassan MORTADA
Doç. Dr. Abdullah ÜNALAN
Yrd. Doç. Dr. Adnan MEMDUHOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Ahmet BOZYİĞİT
Yrd. Doç. Dr. Cemalettin SANCAR
Yrd. Doç. Dr. Fadıl AYĞAN
Yrd. Doç. Dr. İbrahim BARCA
Yrd. Doç. Dr. İlyas ERPAY
Öğr. Gör. Fatih EROĞLAN
Öğr. Gör. Khaled KHALED
Arş. Gör. Mehmet Salih GÜNDÜZ
Arş. Gör. Cengiz KANIK
Arş. Gör. Nurettin YILDIRIM
Arş. Gör. Muhammed Şerif KAHRAMAN

ISSN 2148-385X

GRAFİK TASARIM: TAVOOS

BASKI: Hermes Ofset Ltd. Şti. İskitler Ankara

BASKI TARİHİ: Ekim 2016

ADRES: Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Kezer Yerleşkesi SİİRT
Tel: 0484. 254 2081
eposta: ilahiyatdergi@siirt.edu.tr - sifdergisi@gmail.com

SİİRT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ • CİLT: 3 • SAYI 1 • **s. 81-97**

‘Meala Fîrûz’ Adlı Kürtçe Kur’an Mealinde Yanlış Meal Örnekleri*

Haşim ÖZDAŞ**

Özet

“MealaFîrûz Şerha Qur’anaPîroz” adlı Kur’an-ı Kerim Kürtçe mealde yanlış ifade biçimi, kaynaklarda yer alan yanlış açıklama ve yorumların esas alınmasından veya kaynak dilde var olan mecazî ve daha pek çok edebi kullanım ve kalıpların göz önünde bulundurulmadan, ilgili söz veya sözcükleri olduğu gibi hedef dile aktarılması neticesinde kimi âyetler yanlış tercüme edilmiştir. Bu makalede ilgili tercüme hatalarına örnekler üzerinden temas edilecek ve doğru olduğunu düşündüğümüz alternatiflerine de yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler

Kürtçe Meal, MealaFîrûz Şerha Qur’anaPîroz, mecazî ifadeler, tercüme hataları, meal yanlışları

* Bu makale, *Kur’an’ın Kürtçe Çevirilerinde Karşılaşılan Problemler ‘Meala Fîrûz Şerha Qur’ana Pîroz’ Örneği,* adlı yüksek lisans tezinden yararlanarak hazırlanmıştır.

** Araştırma Görevlisi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Tefsir Anabilim Dalı. (hasimozdas@gmail.com)

Wrong Meaning Samples in Kurdish Meaning Named 'Meala Fîrûz'

Abstract

In Kurdish meaning of Qur'an named "MealaFîrûzŞerhaQur'anaPîroz" some verses have been mistranslated as a result of wrong explanandum, basing on false statements contained in the source and comments or by not taken into consideration the metaphorical and many more literary usage and patterns in the source language or transferred the words by much the same to the target language. In this article, to be contacted to related translation errors through examples and sporadic will be given place to alternatives which we thought it was right.

Keywords

Kurdish meaning, MealaFîrûz Şerha Qur'anaPîroz, figurative expressions, translation errors, meaning wrongs

Giriş

Birçok meal çalışmasında olduğu gibi büyük zahmetlere katlanılarak ve büyük emekler verilerek hazırlanan Kur'an-ı Kerim Kürtçe meallerde de bazı yanlış meal örnekleriyle karşılaşmak mümkündür.İlmi bir çalışmada insanın hata yapması doğaldır ve normal karşılanabilir. Ancak meselemeal (Kur'an tercümesi) olunca, buna dikkat çekmek ve yapılan hatanın düzeltilmesi için uyarılarda bulunmak önemli bir husustur.

Mehmet Demirdağ (Mele Muhammed GarsîFarqînî) tarafından hazırlanan ve 2003 yılında Nûbihar Yayınevi tarafından tek cilt halinde yayımlanan "MealaFîrûz Şerha Qur'anaPîroz" adlı Kürtçe mealde de bazı âyetler yanlış tercüme edilmiştir. Daha sonraları yapılacak meal çalışmalarında aynı hataların tekrarlanmaması için bu tercüme hatalarını ele almak istedik.

Meal örneklerini verirken sûrelerin Mushaf tertibine riayet ettik. Verdiğimiz örneklerde âyetin Arapçası, Kürtçe meali ve Türkçe tercümesini beraber verdik. İlgili Kürtçe meal bölümlerinin Türkçe çevirisi tarafımızdan yapıldığını belirtmek isteriz.

YANLIŞ BAZI MEAL ÖRNEKLERİ

Bakara, 2/78

وَمِنْهُمْ أُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيَّ...

"*Hin jiwanhenenexwendî ne, jipiştirêhêviyênderewînkitêbênizanin.../ Onlardan bazıları okur yazar değiller, yalankitabın beklentilerinden başka bir şey bilmezler....*"

"Emânî" sözcüğü, müfessirler tarafından farklı şekillerde anlamlandırılmıştır. İbn Abbas ve Mücâhid'e (ö. 103/721) göre, ümniyye'nin çoğulu olan "*emânî*"; yalan anlamındadır. Ferrâ (ö. 207/822) da, bu görüştedir. Diğer bazıları ise, okumak anlamında olduğunu belirtmişler. Birinci yaklaşıma göre "أُمِّيُّونَ" sözcüğüyle kastedilen, o kitabı yani Tevrat'ı derinlemesine bilmeyen kişilerdir. Ebu Müslim el-İsfahânî(ö. 502/1108) de, bu anlamın tercih edilmesinin daha isabetli olduğunu belirtir. Ayrıca tefsir kaynaklarında belirtildiği üzere, buradaki istisna, istisna-i munkati'dir. Yani onların ettikleri ümniyeler, kitaptan ayrı bir şeydir.[1]

Âyetin mealinde yapılan çeviri hatası, ümniyye sözcüğüne verilen anlamın doğru veya yanlış olmasından öte, "*beklenti*" ve "*yalan*" sözcüklerinin kitaba izafet edilmesidir.

Bu nedenle âyetin meali şöyle olmalıdır: "*Hin jiwanummî (nexwendî) ne*[2]*, jibilîhêviyênpûç, jikitêbêtiştekî din nizanin*."

Âl-i İmrân, 3/79

...وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ

"... "*Hûn bihîndayînaxwe ya kitêbê û bidersdayînaxwe, bibin merivênkûrzana û hîkmetperwer*./Siz kitabı öğretmeniz ve ders vermenizle derin ve hikmetli kimseler olun."

Kürtçede, öğretmek anlamındaki "تُعَلِّمُونَ" ibaresi, "*hîn kirin/öğretmek*" ve

1 EbûHayyan Muhammed b. Yusuf El-Endelüsî, *Tefsîrü'l-bahri'l-muhit*, thk. Âdil AhmedAbdülmevcûd, Ali Muhammed Mi'ved, vd.,(Beyrut:Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1993), c. I, s. 442; Fahrüddîn Muhammed b. Ömer er-Râzî, *Mefatîhu'l-gayb (Tefsîrü'l-kebîr),*(Beyrut Darü'l-Fikir, 1981), c. III, s. 149

2 Bu arada "Ümmi, anasından doğduğu gibi kalmış, bir şey öğrenememiş kişidir. Her insanın ümmi olduğu konular vardır. Peygamberimiz okuma yazma bilmediği için ümmî idi (A'râf 7/157 ve Ankebût 29/48). Buradakiler de okudukları kitabın içinde ne olduğunu öğrenmedikleri için ümmî sayılmışlardır." (Abdülaziz Bayındır'ın henüz yayınlanmamış Kur'an'ı Kerim Mealinden alınmıştır)

"تَدْرُسُونَ" da "*xwendin/okumak*" şeklinde karşılamak mümkündür. Dolayısıyla çeviride geçen, "*hîndayînaxwe/kendine öğretmesi*" ve "*dersdayînaxwe/kendine ders vermesi*" kullanımın "تُعَلِّمُونَ" ve "تَدْرُسُونَ" fiillerini karşılayamamaktadır. Hatta bu ifade kalıbını, bu çeviri dışında başka yerde görmek neredeyse imkânsızdır. Öyle görünüyor ki mealde İbn Âmir, Hamza, Asım, Kisaî ve Halef'in "تُعَلِّمُونَ" kıraati ile birlikte diğer bazılarının"تَعْلَمُونَ" şeklindeki kıraati[3] de tercümeye yansıtmaya çalışıldığından, böyle garip, hatta yanlış bir çeviri örneği ortaya çıkmıştır. Ancak "تُعَلِّمُونَ" kıraati esas alındığında, "*hîndayînaxwe/kendine öğretmesi*" şeklinde tercüme edilmesi imkân dâhilinde değildir. "تَعْلَمُونَ" kıraati esas alındığını düşünecek olsak bile yine de böyle bir çeviri mümkün değildir. Zira Kürtçede, "عَلَّمَ-يُعَلِّمُ" "*hîn kirin/öğretmek*"; "تَعَلَمَ-يَتَعَلَّمُ", "*hînbûn/öğrenmek*" ve "عَلِمَ-يَعْلَمُ" ise "*zanîn/bilmek*" şeklinde karşılanır.

Kanaatimizce, Yüce Allah'ın aynı âyetin ilk bölümünde "*Allah bir kimseye Kitap, hikmet ve peygamberlik versin, o da tutsun halka; Allah'tan önce bana kul olun*" ile aynı sûrenin 80. âyetinde ise "*O kişi, melekleri ve peygamberleri Rab edinmenizi isteyemez. Müslüman olmanızdan sonra, kâfir olmanızı mı isteyecek?*"[4]buyurması, "رَبَّانِيِّينَ" sözcüğünün "Rabbe kul olmak" şeklinde tercüme edilmesini gerekli kılmaktadır. Çünkü her iki yerde de sadece Allah'a kul olma gerekliliğinden söz edilmektedir. Dolayısıyla kendisine kitap, hikmet ve peygamberlik verilen birinin onlara söyleyeceği "*Rabbe kul olun*"olmalıdır.

Buna göre âyetin meali şöyle olmalıdır: "*Lêbelê (jiwan re dêwihabibêje:) "Jiberku hûn kitêbêhîn dikin û dixwîninjiRebb (Perwerdigarêxwe) re bibin bende./Ancak (onlara öyle der) "Kitabı öğretmeniz ve okumanız nedeniyle sadece Rabbe kul olun.*"

Nisâ, 4/46

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِي الدِّينِ...

"*Hin jiewênbûnecihû, peyvan ji ciyên wan diguherinin û dibêjinku: "Me*

[3] Bkz. İbnÂşûr Muhammed b. Muhammed, *et-Tahrîrve't-tenvîr*, (Tunus:ed-Dar et-Tûnisiyyeli'n-Neşr, 1984), c. III, s. 295.

[4] Her iki âyetin meali, Abdülaziz Bayındır'ın henüz yayınlanmayan Kur'an'ı Kerim Mealinden alınmıştır.

bihîst û bêemrî kir û tu bibîzeku tu qetnebîzî" û bizimanêxor (dibêjin;) "Tu hay ji me be – me bajo" û tana li dîndixin.../Yahudi olanlardan bazıları, sözleri yerlerinden değiştiriyorlar ve diyorlar ki: "Duyduk ve isyan ettik ve duy ki hiç duymayasın" ve yamuk dille (diyorlar) "Bizi gözet-bizi güt" ve dine saldırırlar. ..."

Âyetiyukarıdaki gibi çevirmenin kabul edilebilir hiçbir tarafı yoktur. Çünkü âyet, Yahudilerden bir grubun sözü tahrif ettiklerinden söz etmektedir. Sözü tahrif etmek ise: "*İki tarafa yüklenebilecek anlamlar taşıyan bir sözü yalnız bir tarafa çekmektir.*"[5] Diğer bir ifadeyle, bir kelamda tahrifin olabilmesi için, kelimenin veya sözün iki anlama geliyor olması gerekir. Aksi takdirde sözü edilen tahrif, meydana gelmez.

Ancak ne gariptir ki tefsir kaynaklarında "غَيْرَ مُسْمَعٍ" ve "رَاعِنَا"[6] örneklerinde bu husus belirtilirken, "عَصَيْنَا" örneğinde buna hiç değinilmemiştir. Hâlbuki üç misal de, tahrife örnek olarak verilmiştir.

Bu mealde de tahrifin bu özelliği, hiç dikkate alınmamıştır. Şöyle ki, "عَصَيْنَا" örneğinde "*bêemrî kir/isyan ettik*", "غَيْرَ مُسْمَعٍ" misalinde "*tu bibîzeku tu qetnebîzî / duy ki hiç duymayasın*" şeklinde çevrilmiş ve "رَاعِنَا" örneğinde ise "*Tu hay ji me be – me bajo/ Bizi gözet-bizi güt*" tire (-) işareti kullanılarak sözcüğün iki anlama geldiği belirtilmeye çalışılmıştır.

Bu âyetle ilgili olarak önemine binaen Abdulaziz Bayındır'ınşutespitini paylaşmak istiyoruz:

"Âyette geçen üç cümleden her birinin, birbirine zıt iki anlamı vardır.

1. "سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا" cümlesinin bir anlamı *"dinledik ve sıkı tuttuk"* diğeri ise *"dinledik ve isyan ettik"* şeklindedir. Çünkü (asâ=عصى); hem isyan, hem de değneği tutar gibi tutma anlamına gelir. Ulaşabildiğimiz tefsir ve meallerde bu inceliğin tespit edilemediği görülmektedir. Eğer "سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا" *"Dinledik ve boyun eğdik"* deselerdi onu tahrif, yani başka anlama çekme imkânı olmayacağından daha iyi ve daha doğru olurdu.

2. "وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ" cümlesinin bir anlamı, "lütfen dinle, sana söz söylemek had-

5 Rağıb el-İsfahâni Muhammed b. Hüseyin b. Muhammed, *Müfredat elfazi'l-kur'an,* "حرف" maddesi, thk.Sefvan Adnan Davûdî, 3. bs.(Beyrut:Darü'l-Kalem Dimaşk ile ed-Dar eş-Şamiyye, 2002), s. 228.

6 Bkz. Mahmud b. Ömer ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf ân hakaikiğavamidi't-tenzîlî ve uyûn'il-ekavili fi vuhûci't-te'vîlî*, thk.: Şeyh Adil Ahmet Abdülmevcut vd., (Riyad:Mektebetu'l-Âbîkan, 1998), c. II, s. 87.

dimize değil ama..." diğeri ise "dinle, söz dinlemez adam" şeklindedir. Eğer sadece "dinle" anlamına gelen, "اسْمَعْ" ifadesi kullanılsaydı başka anlama çekilemezdi.

3. "رَاعِنَا" cümlesinin anlamlarından biri *"bizi güt"* diğeri "bizi gözet" şeklindedir. "Bizi güt" sözünde bir iğneleme vardır. Yani *"Sen bizi hayvan güder gibi gütmek istiyorsun, öyleyse güt."* demiş olurlar. Dillerini biraz eğer, ayn harfini uzatarak raînâ derlerse *"bizim çoban"* demiş olurlar. Eğer "انظُرْنَا" deselerdi *"bizi gözet"* dışında başka anlama çekilemezdi.[7]

Buna göre ilgili âyetşöyle çevrilmeli: "*Hin jiCihûyanbêjeyanjicihênw antehrîf dikin (menawandiguherînin) û dibêjin: semî'nawe 'esayna, wesme' xeyremusme'în û ra'îna. Zimanêxwexwar dikin û pê dev diavêjindîn. ...*" ve dipnotta Yahudilerin tahrif ederek kullandıkları sözcüklerin iki anlamına da yer verilmelidir.

Nisâ, 4/81

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ**...**

"*Ew (êndirû) dibêjin: "(Karê me) **peyrewî** ye." Vêcagavaji cem te dertên, destekîjiwanbi şev tiştê tu dibêji**diguherîne**. Xuda, tiştêewbi şev **diguherînin**dinivîse. ...*"

"*Vêcagavaji cem te dertên, destekîjiwanbi şev tiştê tu dibêji**diguherîne/**Yanından çıktıklarında, onlardan bir grup dediğini geceleyin değiştiriyorlar.***"** ifadesinden onların, Hz. Peygamberin sözlerini çarpıttıkları anlaşılmaktadır. Hâlbuki âyette, münafıkların böyle bir tavır içinde olduklarından söz edilmemekte, aksine verdikleri sözden caydıkları ve Hz. Peygamberin yanından ayrıldıklarında başka düşüncelerin peşine düştükleri ve değişik şeyler tasarladıklarından bahsedilmektedir.

Bu nedenle, tasarlamak anlamındaki "بَيَّتَ" ifadesini, yanlış anlaşılmaya mahal bıraktığından "***diguherîne***" şeklinde çevirmek, uygun düşmemektedir. Zira Araplar, geceleyin, olumlu ve olumsuz tarafı etraflıca düşünülen bir iş veya durum için, "هَذا أَمْرٌ مَبِيتٌ" derler. Yani:"bu, düşünülmüş ve tasarlanmış bir iştir." Nisa sûresinin 108. âyetinde geçen "يُبَيِّتُونَ" fiili de bu anlamdadır.[8]

7 Abdülaziz Bayındır, *Kur'ân Işığında Doğru Bildiğimiz Yanlışlar*, 2. bs. (İstanbul: Süleymaniye Vakıf yay. 2007), s. 131-132.

8 Râzî, *Tefsîrü'l-kebîr*, X, 200; ZeccâcEbûİshâkİbrâhîm b. es-Serî el-Bağdâdî, *Meâni'l-kur'an ve i'rabuhû*, thk.AbdülcelilAbduhŞelebî, (Beyrut:Âlemü'l-Kütübî, 1988), c. II, s. 101.

Şairin şu sözü de: "أَتَوْنِي فَلَمْ أَرْضَ مَا بَيَّتُوا وَكَانُوا أَتَوْنِي لِأَمْرٍ نُكُرٍ", buna örnektir.[9] Ayrıca âyette geçen "تَقُول" ibaresi, hem Hz. Peygambere hem de münafıklara raci' olabileceğinden doğal olarak iki farklı anlam ortaya çıkmaktadır.[10]

Mâide, 5/103

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ...

"*Xuda, ne deva gohqelaştî û ne a (jipûtan re) gorîkirî û ne a duzika li pey hevmêtîne û ne jîberanêkupiştî deh berxjêçêbûne serbest berdane, (li ser wan) pêwîstnedêraye û pê ferman nekiriye.../Allah, ne kulağı yarık deveyi ve ne de (putlara) kurban edilen ve ne de peş peşe iki karın dişi doğuranı ve ne de on kuzunun kendisinden meydana geldiği koçu serbest bırakmış, (onlara) gerekli kılmamış ve onunla emretmemiştir. ...*"

Âyette geçen "*behîra, sâibe, vesîle ve hâm*" sözcükleri, Cahili Arap toplumunun din adına kendilerine haram kıldıkları en'âm türündeki hayvanları ifade etmektedir.

Bu hayvanları muhtelif tanrılara adamak, Arap toplumunda bir adetti. Bunları sayılarına, cinsiyetlerine ve soylarına göre seçerlerdi. En'âmsûresinin 138.-139., 143.-144. ve Nahlsûresinin 35. ve 116. âyetlerinde, bu yanlış uygulamaya atıfta bulunulmaktadır.

Dilciler ve müfessirler, bu hayvanları farklı şekillerde tanımlamışlar.[11] Bu da, yukarıdaki kavramların tercüme edilmesini zorlaştırmakta hatta imkânsızlaştırmaktadır. Bu nedenle mealde, kavramların orijinalleri verilmeli ve gerekli görülmesi halinde dipnotta açıklama yapılmalıdır.

Hûd, 11/114

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ

"*Û tu, jiherdûalêroyê ve û demekejîşevêlimêjbike. Bêgumanbaşînebaşiyan*

9 Zeccâc, *Meâni'l-kur'an*, II, 81; Ebu UbeydeMa'mer b. Müsenna et-Teymî, *Mecazü'l-kur'an*, thk. Muhammed Fuat Sezgin, (Kahire:Mektebetü'l-Hancî, ts.), c. I, s. 132.

10 Râzî,*Tefsîru'l-kebîr,* c. X, s. 201.

11 Bkz. EbûCa'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Cami'u'l-beyân ân te'viliâyi'l-kur'an*, thk. Abdullah b. Abdülmühsin et-Türkî, (Kahire:Merkezü'l-Buhûsîve'd-Dirasâti'l-Ârabiyyeve'l-İslamiyyebiDarıHecer, 2001),c.IX, s. 31-39; Muhammed Reşid Rıza, *Tefsiru'l-kur'ani'l-hakim (Tefsîrü'l-menar),*(Kahire:Daru'l-Menar, 1947), c. VII, s. 202-203.

dibin. Eva han şîretek e jiênşîretadipejirînin./Ve sen, gündüzün iki tarafında ve gecenin bir bölümünde namaz kıl. Şüphesiz iyilikler kötülükleri giderir. Bu öğütleri kabul edenler için bir öğüttür."

Hûd sûresinin 114. âyetinde geçen ve "*gecenin gündüze yakın zamanları*" anlamındaki "زُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ" ibaresini, "*demekejişevê/gecenin bir bölümünde*" şeklinde tercüme etmek hatalıdır. Zira "زُلَف" bilindiği üzere, yakın anlamındaki "زُلْفَة"çoğuludur. Yani kelime, gecenin gündüze yakın vakitleri anlamındadır. Çoğul da en az üç olmalıdır. Dolayısıyla "*demekejişevê*" ifadesi, sadece biri gösterdiğinden hatalıdır.[12]

Yûsuf, 12/24

...وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ...

"*Sond be wê dil kirî; wîjîdilkirêlêegerkunîşanaperwerdekarêxwenedîta (wêpê re bikira)..../Andolsun o onu arzulamıştı; o da onu arzulamıştı, fakat Rabbinin göstergesini görmeseydi (onunla yapardı)...*"

Kimi müfessirlere göre, âyetin "لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ" bölümü, bağımsız bir cümledir, cevabı ise hazfedilmiştir. Mealde ise "*wêpê re bikira/onunla ilişkiye girerdi*" şeklinde, takdir edilmiştir.

Taberî(ö. 310/922) ve Zeccac (ö. 311/923), "هَمَّ بِهَا" ifadesinin lamsız ve şart edatı olan "لولا"dan önce gelmesini delil göstererek, cevap olamayacağını ve cevabın mahzuf olduğunu[13], diğer bazıları ise, şâyet "*kastetme*" vuku bulmamışsa, "*Eğer Rabbinin burhanını görmeseydi*" ifadesi, faydadan hali bir duruma geleceğini iddia etmişler.[14]İbnAtıyye (ö. 541/1147) de, selef âlimlerinin görüşlerine ve Arapçaya aykırılığı iddiasıyla, "هَمَّ بِهَا" ifadesinin, "لولا"ya cevap olamayacağını söylemiştir.[15]

Ancak Zeccâc'ın bu iddiası temelsizdir. Çünkü "لو" ve "لولا"nın cevabı

12 Bu âyetle ilgili Türkçe meallerdeki hatalar için bkz. Fatih Orum, "Bir Âyetin Başına Gelenler", *Kitap ve Hikmet* Dergisi Temmuz Eylül sayı. 10, İstanbul 2015, s. 30-39.

13 Bkz. Zeccâc el-Bağdâdî, *Meâni'l-kur'an*, III, 101-102; Ahmed b. Yûsuf b. İbrâhîmSemîn el-Halebî, **e***d-Dürrü'l-masûn fî ulûmi'l-kitabi'l-meknûn***,**thk. Ahmet Muhammed el-Harrat, (Dimaşk:Daru'l-Kalem, ts,), VI, 468; Taberî, *Cami'u'l-beyân*, c. XIII, s. 86-87.

14 Râzî,*Tefsîru'l-kebîr*, c. XVIII, s. 120.

15 İbnÂtıyye Abdülhak b. Gālib el-Endelüsî, *el-Müharraru'l-vecîz fî tefsiri'l-kitabi'l-âzîz*, thk. Abdüsselam Abdüşşafi Muhammed, (Beyrut:Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2001), c. III, s. 235.

olumlu olduğunda, her ne kadar "*lam*" ile gelmesi yaygın ise de, iki şekilde de gelmesi caizdir. Bir de Arapçada, önemli ifadeleri önceleme kuralı vardır. Yani takdim ve tehir, cümledeki öneme binaen yapılmaktadır. Benzer bir kullanım "إِن كَادَتْ لَتُبْدِى بِهِ لَوْلا أَن رَّبَطْنَا عَلَى قَلْبِهَا" (Kasas, 28/10) âyetinde de mevcuttur. "هَمَّ بِهَا" ifadesinin cevap olması halinde faydadan hali olur iddiasına karşılık ise, şöyle bir cevap verilmektedir:

"*Hz. Yûsuf'un, onu istememesi, kadınlara karşı isteksiz veya iktidarsız olmasından değil; aksine Allah'ın nişaneleri onu bu işten engellemiştir*." Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de, cevabın hazfedilmesi çokça görülen bir şeydir. Ancak burada, cevap olacak bir ifadenin varlığı, mahzuf bir cevabı takdir etmeye engeldir. Çünkü asıl olan hazfın olmamasıdır.[16]

Bir de Hz. Yûsuf'un, "*Allah'a sığınırım. O benim sahibimdir. Bana iyi bir makam verdi. Çünkü yanlış yapanlar umduğuna kavuşamazlar*." (Yûsuf, 12/23) demesi ve Allah Teâlâ'nın, "*Bu, kötülüğü ve çirkinliği ondan uzaklaştırmamız içindir*." (Yûsuf, 12/24) şeklinde buyurması, Hz. Yûsuf'un kadına karşı isteme duygusunu yaşamadığını göstermektedir.

Özetle mealimizde, yanlış tercih sonucunda bir hataya düşülmüştür. Bizce âyetin meali, şöyle olmalıdır: "*Birastîpîrekêewji dil dixwest. EgerYûsuf, nişana Perwerdegarêxwenedîta, dêwîjîewbixwesta.*"

Ra'd, 13/31

...أَفَلَمْ يَيْأَسِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهَدَى النَّاسَ جَمِيعًا...

"... *Vêcamaênbawerî anîne hêjî (jibawerîanînawanêkuXudasalixêwan daye kuewbawerînaynin) bêhêvînebûne (û nizaninku) beraegerXudabixwazewêhemûmirovanbigihînerêya rast?/İman edenler hala (Allah'ın haklarında iman etmeyeceklerini bildirdiği kişilerin iman etmelerinden) ümidini kesmediler mi (ve bilmiyorlar mı ki) gerçekten Allah dilerse tüm insanları doğru yola iletecektir?...*"

Mealde verilen anlam, İbnAtıyye'nin tefsirinde muhtemeldir şeklinde yer almaktadır.[17]"لَمْ" edatı, yanlış tercüme edilerek "*henüz*" anlamı verilmiştir.

Mücahid, Hasan-ı Basrî (ö. 110/728) ve Katâde (ö. 117/735) başta ol-

16 Râzî, *Tefsîrü'l-kebîr*, c. XVIII, s. 120-121; İbnÂşûr, *et-Tahrîrve't-tenvîr*, c. XII, s. 252-253.
17 Bkz. İbnÂtıyye, *el-Müharraru'l-vecîz,* c. III, s. 313.

mak üzere müfessirlerin cumhuruna göre, âyette geçen "يَيْأَسِ" fiili, bilmek anlamındadır. Arapların Naha' kabilesi kelimeyi, bu anlamda kullanmıştır. Buna karşın Kisâî (ö. 189/805), fiilin "*umut kesmek*" anlamında olduğunu ve Arapların "يأس" fiilini, bilmek anlamında kullandıklarına hiç şahit olmadığını belirtmiştir.[18]

Ayrıca, değişik gramer tahlillere bağlı olarak, âyete farklı anlamlar yüklenmiştir. Mesela fiile, bilmek anlamı verenlere göre, "أَنْ" harfi, müşebbehe harflerden olan "*enne*"den tahfif edilmiştir.[19] Ümidini kesmekanlamını verenlere göre ise "أَنْ لَوْ يَشَاءُ" bölümü, "آمَنُوا"ya bağlıdır.[20] Ancak "أَنْ" harfinin konumu ve kullanımı bu anlamı desteklediğini söylemek pek mümkün değildir. Çünkü muhaffef "أَنْ=en"in haberi mutasarrıf fiil olması halinde, şu dört "قَدْ, سَ, لَا, لَوْ" harften birisi, harfin kendisi ile haberi arasında fasıla olarak gelmesi gerekir.[21]Yani âyette "لو"ın fasıla olarak gelmesi, "يَيْأَس" fiilinin, "*bilmek*" anlamında olduğunu gösterir.

Kimilerine göre ise, "أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهَدَى النَّاسَ جَمِيعًا" cümlesi mahzuf bir kasemin cevabıdır. Bu durumda "أَنْ=en", kasem ile kasem edilen şey arasında bağlantı görevini üstlenmektedir.[22] Ancak Arapça dil grameri açısından böyle bir ihtimalin söz konusu olması, âyete de bu şekilde anlam verilebileceği anlamına gelmemelidir. Çünkü bu şekilde anlam verilmesi, cümlede bazı şeyleri, -örneğin "*kâfirlerin iman etmelerinden*" vb.- takdir etmeyi gerekli kılmaktadır. Bu da bir sonraki bölümünün öncesiyle olan bağlantısını zayıflatmaktadır. Şöyle bir meal: "*MabawermendnizaninkuegerXwedêbixw estadêmirovtevbianîna ser riya rast.*" bizce daha isabetlidir.

İsrâ, 17/13

وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَآئِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا

"*Û me her mirovî para wî (jixweşî û nexweşiyê) kiriyesitûyêwî de (para wîjixweşî û nexweşiyê her pê re ye jênaqete). Emêrojaqiyametêjê re kitêbek*

18 Râzî,*Tefsîrü'l-kebîr,* c. XIX, s. 54-55.
19 Bkz. Semîn el-Halebî, *ed-Dürrü'l-masûn*, c. VII, s. 53, 55.
20 Bkz. Semîn el-Halebî, *ed-Dürrü'l-masûn*, c. VII, s. 52.
21 Bkz. İbnHişâm Abdullah b. Yusuf b. Ahmed b. Abdullah el-Ensârî, *Şerhûkatri'n-neda ve belli's-seda*, (Dimaşk:Darü'l-Hayr, 1990), s.154-155.
22 Bkz. Semîn el-Halebî, *ed-Dürrü'l-masûn*, c. VII, s. 52.

derînin kuwêvekirîrastêwêbê./Ve biz her kişiye (hayır ve şerden) payını boynuna koyduk (hayır ve şerden payına düşen hep onunladır ondan ayrılmaz). Biz kıyamet gününde ona bir kitap çıkartırız ki açık bir şekilde onunla karşılaşır."

"*Tair*" sözü, her ne kadar kişinin payına düşen anlamında kullanılsa da[23] burada, yapıp ettiklerini onun ayrılmaz parçası kıldık anlamındadır. Yani gerdanlık veya demir halkalarının boyundan ayrılmadığı gibi, kişinin ameli/yapıp ettiği de öyle ondan ayrılmaz hale gelir.[24] "وَنُخْرِجُ" ile başlayan cümlenin, "أَلْزَمْنَاهُ" fiiline atfedilmesi de, "*tair*" diye tabir edilen amellerin kıyamet gününde detaylı bir şekilde kişinin karşısına çıkacağı büyük-küçük, kişinin tüm ettiklerinin sayılıp ona göre hesaba çekileceğini bildirmektedir.[25]

Mealimizde ise "*tair*" ibaresi, "*par/pay*" şeklinde çevrilmiş ve parantez içinde şu bilgilere: "*hayır ve şerden payına düşen hep onunladır ondan ayrılmaz*" yer verilmiştir Bu da, âyetin "وَنُخْرِجُ" ile başlayan bölümünün, âyetin başıyla olan irtibatını kesmiştir.

İsrâ, 17/78-79

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا

"*Tu jidanênîvro (demarojjinîvêasîmanberbirojava dibe) heyatarîtiyaşevêlimêj ke û xwendina (limêja) sibê (pêkbîne). Bêgumanxwendinaserêsibê (ferişte) lêdihêwirin. Û hin jişevêjîhişyarbibe-rabepê (bixwendinê) jixwe re limêjêsunetbike. Dibe perwerdekarête, te bişîne-bigihîneciyekîpesindayî./Sen öğle vaktinden (güneşin semanın ortasından batı tarafına kaymasıyla) gecenin karanlığına kadar namaz kıl ve sabah okumasını (namazını yerine getir). Şüphesiz (melekler) sabah okumasına toplanırlar. Ve gecenin bazı bölümlerinde de uyan-kalk onunla (okumayla) kendine sünnet namazları kıl. Umulur ki Rabbin, seni övülen bir yere gönderir-ulaştırır.*"

Sabah namazının ilk vaktini bildiren İsrâsûresi 78. âyetindeki "قُرْآنَ الْفَجْرِ" ifadesini, "*xwendina (limêja) sibê (pêkbîne)/sabah (namazının) okumasını gerçekleştir.*" ve aynı âyetin devamı olan "إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا" ifadesinin

23 Bkz. İbnÂşûr, *et-Tahrîrve't-tenvîr*, c. XV, s. 46.
24 Bkz. Zemahşerî, *el-Keşşâf,* c.III, s. 398.
25 Bkz. İbnÂşûr, *et-Tahrîrve't-tenvîr*, c. XV, s. 48.

de "*Bêgumanxwendinaserêsibê (ferişte) lêdihêwirin./Şüphesiz (melekler) sabah okumasına toplanırlar*" şeklinde tercüme edilmesi hatalıdır.

Çünkü "قرآن" sözcüğü burada kavram olarak değil; toplanma bir ayara gelme yani "ışıkların toplanması ve aydınlığın artık gözle görülür bir duruma gelmesini" ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle burada sözü edilen vakit, imsak vakti ile birlikte sabah namazının ilk vaktini bildiren Bakara 187. âyetinde geçen zaman dilimini göstermektedir.

Ayrıca bu âyeti, Hûd 114. Âyeti ile birlikte ele almak gerekir. Aksi takdirde namazların cem edilmesi ve vakitlerinin belirlenmesinde yanlış veya eksik bir sonuca varmak kaçınılmaz olur.

Aynı sûrenin 79. âyetinde geçen "نَافِلَةً لَكَ" ifadesine de, "*limêjêsunet/sünnet namazı*" şeklinde meal verilmesi de isabetli değildir. Âyete bu mealin verilmesi, gece namazı olarak tabir edilen namazların Hz. Peygambere farz olmadığı tezinden yola çıkılarak verilmiş olmalıdır. Bu anlam, her ne kadar bazı müfessirlerce benimsenmiş ise de, kanaatimizce doğru değildir. Çünkü "تَهَجَّد" sözcüğü emir formunda geldiği için vücûb ifade etmektedir.Bu noktadan hareketle, "نَافِلَةً" sözcüğüne, "*sünnet namazı*" anlamı verilmesi, hatalıdır.

Tâ-Hâ, 20/96

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِفَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي

"*Got: "Tiştêwannedîtmindît; vêcamînçengekîjirêçaqasidgirtvêcaminwê (axê) avite (navxişrêhelandî) û canêminwuhajimin re xweşnîşan da./Dedi ki: "Onların görmediklerini gördüm; elçinin izinden bir avuç toprak aldım ve onu (toprağı) (erimiş ziynetin içine) attım ve nefsim bunu bana hoş gösterdi.*"

Yukarıdaki meale baktığımızda, "قَبْضَةً" kelimesine, "*çengek/bir avuç*", belirlilik takısı alan "*rasûl*" sözcüğüne, "*qasid/elçi*" anlamı verildiği, "فَنَبَذْتُهَا" fiilinde geçen "ها" zamiri de, nesne "*ew*" formunda gösterilmesi gerekirken, "*wê*" özne olarak çevrildiği ve daha sonra parantez içinde şu açıklamaya *"(navxişrêhelandî/erimiş ziynetin içine)"* yer verildiği görülmektedir.

Bu âyetin mealinde, zincirleme bir hatanın var olduğunu görmekteyiz. En başta, "*er-rasûl*" sözcüğüne verilen anlamın hatalı olduğunu belirtmekte yarar vardır. Zira Kur'an-ı Kerim'de "*er-rasûl*" sözcüğü, belirlilik takısı al-

mış hali Yûsuf 50. âyeti dışındaki tüm kullanımlarında, hep peygamber olan rasûller kastedilmiştir. Yûsufsûresindeki kullanımında ise, 45. âyette "فَأَرْسِلُونِ" (*beni elçi olarak gönderin*) karinesinin delaletiyle, gönderilen kişinin kralın elçisi olduğu anlaşılmaktadır. Yani, âyetin iç bağlantıları, "*er-rasûl*" sözcüğünün burada, peygamber olan rasûl olmadığını, dolayısıyla peygamber olmayan bir elçi olduğunu göstermektedir.

Tâ-Hâsûresi 96. âyette geçen "*er-rasûl*" sözcüğünde ise maksadın normal elçi, diğer bir ifadeyle Hz. Cebrail olduğunu gösteren dilsel hiçbir karine yoktur.[26] Çünkü "*rasûl*" sözcüğü, sûrenin başından ilgili âyete kadar, sadece bir yerde "رَسُولَا" (Tâ-Hâ, 20/47) tesniye formunda geçmektedir. Bu ifadeden de maksadın, Hz. Musa ve Hz. Harun olduğu ortadadır.

"قبض" sözcüğünün anlamına dair ise, bazı tefsir kaynaklarında, şu efsanevi hikâyeye yer verilmektedir: "*Hz. Musa'nın Tur'a gitme zamanı geldiğinde, Allah Teâlâ, hayat atı olan Hayzûm'un binicisi Cebrail'i, Hz. Musa'yı götürmesi için gönderir. Samiri de o atı görür ve der ki, bunda bir iş olmalı ve izinden bir avuç toprak alır. Hz. Musa, olayı kendisine sorduğunda, o şöyle cevap verir: 'Görüşmeye gittiğin günde, sana gönderilen atın izinden aldım.' Samiri, muhtemelen gelen kişinin, Hz. Cebrail olduğunu da bilmiyordu.*"[27] Diğer bazılarında ise, "*Tur'a gitme*" yerine "*denizin yarıldığı gün*" şeklinde ufak bir değişiklikle aynı hikâyeye yer verilmektedir.

Ebû Müslim el-İsfahânî, müfessirlerin bu anlattıklarının Kur'an'dan bir dayanağının olmadığını belirtir.[28]Âlûsî,(ö.1270/1854) aşağıdaki gerekçelerden dolayı, Ebu Müslim'in görüşünü desteklediklerini bildirmektedir. Bu gerekçelerden birincisi, Cebrail'in adı daha önceki âyetlerde geçmediği için, "*er-rasûl*" kelimesini ona hamletmenin uzak bir ihtimal olduğu, ikincisi, "*atın izinden*" anlamı verilmesi halinde, cümlede bir takdir söz konusu olacaktır. Çünkü âyette, "أَثَرِ الرَّسُول" terkibi geçmektedir. Hâlbuki kelamda asıl olan, takdirin olmamasıdır. Üçüncüsü, toplum içinde sadece Samiri'nin, Hz. Cebrail'i görmesi ve onu tanıması pek uzak bir ihtimaldir. Son olarak, aldığı toprağın böyle bir özelliğe sahip olduğu nerden biliyordu?[29]

26 EbûHayyan, *Bahru'l-muhît,* c.VI, s. 255.
27 Bkz. Zemahşerî, *el-Keşşâf*,c. IV, s. 104, 106; Âlûsî, *Rûhu'l-meânî,* c. XVI, s. 253.
28 Râzî, *Tefsîrü'l-kebîr*, c. XXII, s. 111.
29 Bkz. Âlûsî, *Ruhu'l-meânî*, c. XVI, s. 254.

Alûsî, bu itirazlara cevap verir, ancak verdiği cevapların iknadan uzak olduğunu belirtmemiz gerekir.

Endülüslü ünlü müfessir EbuHayyan (ö. 745/1344) ve Fahrettin Râzî (ö.606/1210), yukarıdaki gerekçelerden dolayı, Müfessirlerin çoğunluğunungörüşüne aykırı da olsa, Ebu Müslim'in görüşünün doğruya daha yakın olduğunu belirtirler.[30]

Bu durumda "*er-rasûl*" kelimesinden maksat, Hz. Musa ve "قَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ" ifadesi ise elçinin yani Hz. Musa'nın takip ettiği yol ve emirleri olduğu ortaya çıkar. Yani "daha önceleri senin getirdiğin öğretilerden bazılarını aldım, ancak halkın bilmediği bir şeyi bildiğimden, onları bıraktım. Tüm olay bundan ibarettir."[31] Dolayısıyla Hz. Musa'nın, Samiri'ye "*senin derdin ne?*" (Tâ-Hâ, 20/95) şeklindeki sorusu, O'nun bu işe neden başvurduğunu anlamaya yöneliktir.[32]

Aslında sadece bu âyete değil, aynı sûrenin 87. ve 88. âyetlerine de kimi rivayetlerden yola çıkılarak yanlış anlam verilmiştir.

Hac, 22/52

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

"*Her qasid û pêxemberê me beriya te şandiye, her gavadixwendpelîd (tiştekî) davêtnavxwendinawî; vêcaXudatiştêpelîddavêje- tevlîxwendinawî dike, radike- dibe, paşêjîXudaâyetênxwezexmbicih dike. Xuda baş zana ye têrhîkmetdar e./Senden önce gönderdiğimiz tüm peygamber ve elçilerde, her okuduğunda şeytan okuduğuna (bir şey) katıyordu; Allah şeytanın okuduğuna kattığı-karıştırdığı şeyleri, kaldırıyor-götürüyor, sonra da Allah âyetlerini sağlamlaştırıyor. Allah iyi bilendir pek hikmetlidir*."

Müfessirlerin genel yaklaşımı, "تَمَنّ temenan'nın "*okumak*" anlamında olduğudur. Dilciler de onlara uyarak kelimeye aynı anlamı vermişler.[33] "*Temenna*" ve "*ümniyye*" sözcüklerine yüklenen "*xwendin/okuma*" anlamı, ilk

[30] Bkz. Râzî, *Tefsîru'l-kebîr*, c. XXII, s. 110; EbûHayyan, *Bahru'l-muhît*, c. VI, s. 255.

[31] Bkz. ÂlûsîMahmûd b. Abdullah b. Mahmûd el-Hüseynî, *Rûhu'l-meânî fî tefsîri'l-kur'ani'l-âzimve's-seb'i'l-mesanî*, (Beyrut:DarûİhyaiT-Türasi'l-Ârabî, ts.), c. XVI, s. 254.

[32] Bkz. EbûHayyan, *Bahru'l-muhît,* c. VI, s. 255.

[33] İbnÂşûr, *et-Tahrîrve't-tenvîr*, c. XVII, s. 299.

bakışta masum görülebilir. Ancak bu mananın arka planında, birçok tefsir kaynağında da yer alan yalan ve uydurma ürünü Garânîk[34] olayı yatmaktadır. Dolaysıyla âyete yukarıdaki şekilde meal vermek, hem Kur'an-ı Kerim'in korunmuşluğuna hem de Hz. Peygamber'in tebliğ ve elçilik görevlerine gölge düşürmektedir.

İbnÂşûr'un (ö. 1973) dediği gibi, Mekke'de ilk nazil olan Necmsûresi ile bir bölümü Mekke'nin son dönemlerinde ve diğer bölümü ise Medine'nin ilk dönemlerinde nazil olan Hac sûresi arasında bağlantı kurmak, ne de gariptir![35]

Saffât, 37/93

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ

"*Vêcaberêxwe da wanbidestêraste li wan da./Onlara yöneldi ve sağ eliyle onları vurdu.*"

Müfessirlerin yaygın kanaati الْيَمِينِ "*el-yemîn*" sözcüğünün, mecazen "*güç*" ve "*kuvvet*" anlamında olduğudur.[36] Dolayısıyla "*yemîn*" sözcüğünü, "*bidestêraste li wan da/sağ eliyle onları vurdu*" şeklinde lafzîolarak tercüme etmenin isabetli olmadığını söylemek mümkündür.

Aynı sûrenin 28. âyetiniقَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ "*Gotin: "Bêguman hûn hey ji rast ve dihatine me./Dediler: "Şüphesiz siz hep sağdan bize geliyordunuz.*" şeklinde tercüme etmek de doğru değildir. Çünkü âyet, kıyamet gününde tabii olanlar önderlerine, siz din ve hakikat namına en güçlü şekilde gelip bizleri kandırıyordunuz,[37] anlamındadır.

Aynı sorun Zümersûresinin 67. âyetininmealinde de "*Wanrûmeta-Xudaçewahêjayîwî ye negirt. Rojaqiyametêzemîntevdidestêwî de ye û asîmanjîbidestêwîyêrastêpêçayî ne./ Onlar Allah'a, hak ettiği gibi saygı göstermediler. Kıyamet gününde yeryüzü tamamıyla O'nun elindedir ve göklerde O'nun sağ eline dolanmışlardır*." görmek mümkündür.

34 Taberî, *Cami'u'l-beyân*, c. XVI, s. 603-609.

35 Bkz. İbnÂşûr, *et-Tahrîrve't-tenvîr*, c. XVII, s. 306.

36 Bkz. Taberî, *Cami'u'l-beyân,* c. XIX, s. 524-526; Zeccâc, *Meâni'l-kur'an,* c. IV, s. 302; Râzî, *Tefsîrü'l-kebîr,* c.XXVI, s. 134; Muhammed b. Muhammed el-İmadîEbüssuûd, *İrşadü'l-akli's-selim ilamezaya'l-kur'ani'l-kerim*, (Beyrut:DarûİhyaiT-Türasi'l-Ârabî, ts.), c. VII, s. 188.

37 Bkz. Taberî, *Cami'u'l-beyân,* c. XIX, s. 524-526.

Sonuç

"MealaFîrûz Şerha Qur'anaPîroz" adlı Kur'an-ı Kerim Kürtçe mealde, bazı âyetlerin yanlış tercüme edildiği görülmektedir. Buhataların da bazen sehiv sonucu, yanlış ifade biçimi veya dikkatsizlik sonucu meydana çıktığı, bazen de kaynaklarda yer alan yanlış açıklama ve yorumların esas alınmasından veya kaynak dilde var olan mecazî ve daha pek çok edebi kullanım ve kalıpların göz önünde bulundurulmadan, ilgili söz veya sözcükleri olduğu gibi hedef dile aktarılması sonucunda ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Kaynakça

Âlûsî, Mahmud b. Abdullah b. Mahmud el-Hüseynî, *Rûhu'l-meânî fî tefsîri'l-kur'ani'l-âzîmve's-seb'i'l-mesanî,*(Beyrut: DarûİhyaiT-Türasi'l-Ârabî, ts.).

Bayındır, Abdülaziz, *Kur'ân Işığında Doğru Bildiğimiz Yanlışlar*, 2. bs.(İstanbul: Süleymaniye Vakfı yay. 2007).

_____, *Kur'an-ı Kerim Meali*. (Yayımlanmamıştır)

EbuHayyan, Muhammed b. Yusuf el-Endelüsî (ö. 745/1344),*Tefsîrü'l-bahri'l-muhit*, thk. Âdil AhmedAbdülmevcûd, Ali Muhammed Mi'ved, vd.,(Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1993).

Ebu Ubeyde, Ma'merb. Müsenna et-Teymî, *Mecazü'l-kur'an,*thk. Muhammed Fuat Sezgin, (Kahire: Mektebetü'l-Hancî, ts.).

Ebüssuûd, Muhammed b. Muhammed el-İmadî, *İrşadü'l-akli's-selim îlamezaya'l-kur'ani'l-kerim*, (Beyrut: DarûİhyaiT-Türasi'l-Ârabî, ts.).

İbnÂşûr, Muhammed b. Muhammed et-Tûnisî, *et-Tahrîrve't-tenvîr*, (Tunus: ed-Dar et-Tûnisiyyeli'n-Neşr, 1984).

İbnÂtıyye, Abdülhak b. Galib el-Endelüsî, *el-Müharraru'l-vecîz fî tefsiri'l-kitabi'l-âzîz*, thk. Abdüsselam Abdüşşafi Muhammed, (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2001).

İbnHişâm, Abdullah b. Yusuf b. Ahmed el-Ensârî (ö. 761/1360), *Şerhûkatri'n-neda ve belli's-seda*, (Dimaşk: Darü'l-Hayr, 1990).

Orum, Fatih, "Bir Âyetin Başına Gelenler", *Kitap ve Hikmet* Dergisi Temmuz Eylül sayı. 10, (2015), s. 30-39.

Rağıb el-İsfahâni Muhammed b. Hüseyin b. Muhammed, *Müfredat elfazi'l-kur'an*,

thk.:Sefvan Adnan Davûdî, 3. bs.(Beyrut: Darü'l-Kalem Dimaşk ile ed-Dar eş-Şamiyye, 2002).

Râzî,Muhammed b. Ömer b. Hüseyn, *Mefatîhu'l-gayb (Tefsîrü'l-kebîr),*(Beyrut: Darü'l-Fikir, 1981).

Reşid Rıza, Muhammed, *Tefsiru'l-kur'ani'l-hakim(Tefsîrü'l-menar),*(Kahire: Daru'l-Menar, 1947)**.**

Semîn el-Halebî, Ahmed b. Yusuf b. İbrahim, *ed-Dürrü'l-masûn fî ulûmi'l-kitabi'l-meknûn***,**thk. Ahmet Muhammed el-Harrat, (Dimaşk: Daru'l-Kalem, ts.).

Taberî, EbuCa'fer Muhammed b. Cerîr, *Cami'u'l-beyân ân te'vilîâyi'l-kur'an*, thk.: Abdullah b. Abdülmühsin, (Kahire: Merkezü'l-Buhûsîve'd-Dirasâti'l-Ârabiyyeve'l-İslamiyyebi Darî Hecer, 2001).

Zemahşerî, Mahmud b. Ömer, *el-Keşşâf ân hakaikiğavamidi't-tenzîlî ve uyûn'il-ekavîlî fî vuhûci't-te'vîlî*, thk. Şeyh Adil Ahmet Abdülmevcut vd.,(Riyad: Mektebetu'l-Âbîkan, 1998)**.**

Zeccâc, Ebu İshak İbrahim b. es-Serî el-Bağdâdî, *Meâni'l-kur'an ve İ'rabuhû*, thk.:AbdülcelilAbduhŞelebî, (Beyrut:Âlemü'l-Kütübî, 1988).